

Гордана Томић

ИЗЛОЖБА „ВОЖД КАРАЂОРЂЕ“ У ТОПОЛИ

У изванредном амбијенту историјске Тополе, постављена је у Карађорђевој конаку историјско-меморијална изложба посвећена Карађорђу и његовом времену. Изложба носи назив „Вожд Карађорђе“.

Ова изложба представља несумњиво врло значајан догађај не само за Тополу и њену ближу околину, него и за целу Србију. Херојско доба наше историје XIX века добило је у овом музеју свог верног тумача. Музејски експонати су у аутентичној средини оживљени, њихове функције су дочаране, они добијају нове обриси и представљају се у новој светлости.

Изложба је смештена у обновљеном конаку, који је добро и зналачки рестауриран 1965 године. Успела рестаурација вратила је овој згради донекле изгубљена споменичка својства. Са овом поставком конак је добио своју праву физиономију. То више није неми примерак српског архитектонског наслеђа, већ историјски споменик који је проговорио својим правим језиком.

Две сале у овом конаку посвећене су музеју. Концепција је јасно замишљена, да хронолошким редом пружи генезу догађаја — у чему се и успело.

У првој, малој сали дата је најранија хронологија и приказана је Србија уочи првог устанка. Ту експозиција почиње панорамом села Вишевца, родног места Карађорђевог и фотографијом манастира Крушедола која асоцира на Карађорђевог боравак у Фрушкој гори и његово фрајкорство. Затим је изложена копија ридашње народне ношње, предмети покућства и опреме из српских кућа (долап, жрвањ, стублина за жито, трножац), ту је и макета брвнаре из тога доба и три иконе које су из цркава пренете у музеј. Једна икона је рад анонимног мајстора, а друге две је 1810. године израдио народни сликар Јеремија Михаиловић, аутор иконостаса у Карађорђевој цркви у Тополи. Ове две иконе су некада припадале цркви-брвнари у Орашју.

У другој, великој сали, кроз фину и јасну концепцију и са смислом за чување традиције и духа времена, приказана је личност Ђорђа Петровића — Карађорђа и сви догађаји везани за њега. Све је ненаметљиво: панои, витрине, легенде. Витрине су складне и преко стилизованих дрвених оквира, које носе реми-

нисценције на народно стваралаштво у дрвету, уклапају се са осталим намештајем у јединствену целину.

На изложби нема много оригиналног материјала, али је и оно неколико оригинала — Карађорђева долама, прибор за писање, оружје, лична писма — довољно да његову личност оживи и да целој експозицији да печат аутентичности. Недостатак већег броја оригиналних предмета зналачки је надокнађен добро одабраним архивским материјалом, копијама разних докумената, сликама и легендама, који чине да континуитет излагања буде доследно спроведен и да тема добије у својој опширности.

Занимљив експонат представља карта устаничке Србије са обележеним свим местима из првог устанка. На њој се помоћу светлосних ефеката, постепеног паљења, хронолошки приказује цео развој припрема за борбу против Турака, а затим редослед битака и ослобођених територија.

Приликом постављања овог музеја било је извесних проблема који су доводили у питање спровођење неких музеолошких принципа. Пре свега, неуједначени простор није био много погодан за музејску изложбу. Разумљиво је да се простор морао поштовати да би се сачувала аутентичност споменика, али то се негативно одражава на поставку. Прва сала гуши експонате својом скученошћу, а превелика макета брвнаре само наглашава овај проблем несклада. Друга, велика просторија пружа много више могућности музејској изложби. У ствари, цео музеј и заузимају само ове две просторије, које су после адаптације конака-двора искоришћене на најбољи могући начин.

Поставља се, међутим, као један од музеолошких проблема и питање стилске уједначености извесних новијих објеката, који су на изложби употребљени у недостатку оригинала. Реч је о неким сасвим модернистички схваћеним сликама са историјским сценама, које својим стилем на један мало неуобичајен начин оду-дарају од успешно постигнуте стилске уравнотежености. Можда би било боље да су сви употребљени експонати урађени у „старом“ стилу. Целина би била потпунија и не било никаквог одступања од духа XIX века.

Ову музејску изложбу употпуњује и пригодна публикација — каталог, затим разне фотографије, врло добро урађене, везане за овај споменик и овај период.

Имали бисмо једну малу примедбу на каталог који се појавио са отварањем овог музеја. Сматрамо да је после краћег увода о Карађорђу са освртом на његову изузетну личност и време, морао да дође и краћи каталогски део посвећен изложби, који би, ако не појединачно по објектима и витринама, свакако требало да као кратко обавештење обухвати обе изложбене сале; ово утолико пре што је реч о доброј музејској поставци, а исцрпни каталог омогућује посетиоцу да трајно сачува знање о изложби. На жалост, ова публикација не даје много података о самом музеју.

И поред ових малих примедба, музеј у Тополи оставља утисак успеле музејске целине, којом је најзад испуњен дуг према

овом крају, његовом доприносу у ослобођењу од Турака и Карађорђу као централној личности.

Ову сталну музејску изложбу поставили су кустоси Историјског музеја Србије. Захваљујући њима, и концепција и реализација овог музеја изведене су са пуним успехом. Оваква врста стручне сарадње између Историјског музеја у Тополи и Историјског музеја Србије може бити веома корисна у свим видовима музејског живота, а случај у Тополи то најбоље показује.

Морамо на крају још једном нагласити да је ова изложба, и поред малог броја аутентичног материјала и доста копија, решена на најбољи могући начин. Због своје занимљивости, она је изазвала велико интересовање код публике, која је у великом броју стално посећује.

У састав ове музејске изложбе улази и сала за повремене изложбе у одбрамбеној кули, која такође припада комплексу конака. Ту је сада изложена графика Лазара Вујаклије на тему „Запис о Даринки“.

Успела конзервација целог комплекса Карађорђевог града пружа потпуно заокружену целину. Интересантна је црква у комплексу самог утврђења са делимично очуваним фрескама Петра Николајевића Молера, Карађорђевог војводе. На жалост, иконостас, рад Јеремије Михаиловића, веома је оштећен приликом пропасти Карађорђево Србије. Све ово намеће мисао посетиоцу да је наш народ умео не само да држи пушку и брани своју слободу, већ да је имао потребу и да се уметнички изрази, и да је свако мирно раздобље наше историје било коришћено за стварање културних вредности.